AJDODLAR TARIXI VA QAHRAMONLIGI – YOSHLARDA VATANPARVARLIK TUYG‘USINI SHAKLLANTIRISHNING ASOSI SIFATIDA

Alisherov Javohir Bahodir o‘g‘li
DXXChegara Qo‘shinlari harbiy xizmatchisi
katta leytenant

Annotatsiya: Ushbu maqola yoshlarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishda tarixiy xotira va ajdodlar qahramonligining o‘rni hamda ahamiyatiga bag‘ishlangan. Unda qadimiy o‘tmishimizdagi buyuk sarkardalar, ma'rifatparvar bobolarimiz hamda yaqin tariximizdagi fidoiy yurtdoshlarimizning mardligi va jasorati yosh avlod uchun eng ta’sirchan tarbiya vositasi ekanligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, globallashuv va turli mafkuraviy xurujlar davrida yoshlarda mustahkam immunitetni shakllantirish, ularni Yangi O‘zbekistonning bunyodkor va el-yurtiga sadoqatli fuqarolari etib tarbiyalashda boy tarixiy merosimizdan unumli foydalanish masalalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: tarixiy xotira, ajdodlar qahramonligi, vatanparvarlik, yoshlar tarbiyasi, mafkuraviy immunitet, milliy g‘urur, Yangi O‘zbekiston, ma'naviy meros.

Abstract: This article is devoted to the role and significance of historical memory and the heroism of ancestors in forming a sense of patriotism among the youth. It theoretically analyzes how the courage of our great historical military leaders, enlightened forefathers, and selfless compatriots in recent history serves as the most effective educational tool for the younger generation. Furthermore, the article highlights the issues of effectively using our rich historical heritage to strengthen ideological immunity in youth during the era of globalization and various ideological threats, aiming to raise them as creative and loyal citizens of New Uzbekistan.

Keywords: historical memory, heroism of ancestors, patriotism, youth education, ideological immunity, national pride, New Uzbekistan, spiritual heritage.

Vatanparvarlik tushunchasining asosi va uning tarixiy xotira bilan uzviy bog‘liqligi har qanday millat taraqqiyotining muhim poydevori hisoblanadi. Har bir el-elat o‘zining shonli o‘tmishi, qadimiy an’analari va yurt ozodligi yo‘lida jon fido qilgan buyuk ajdodlari bilan haqli ravishda faxrlanadi. Vatan tuyg‘usi insonning qon-qoniga va ongu shuuriga, birinchi navbatda, ajdodlar tarixi, ularning Vatanni himoya qilish yo‘lidagi tengsiz qahramonliklari orqali singib boradi. Shuning uchun ham, o‘zligini anglagan har qanday xalq o‘z tarixini muqaddas biladi va uni yosh avlodga yetkazishni o‘zining oliy burchi deb hisoblaydi. Zero, tarixiy xotirasiz va ajdodlar merosini anglamasdan turib, yoshlarda chinakam, samimiy vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirib bo‘lmaydi [1].

Markaziy Osiyo hududi, xususan, qadimiy va navqiron O‘zbekiston zamini asrlar davomida ko‘plab bosqinchilarga qarshi mardona kurashgan, Vatan mustaqilligi va daxlsizligi yo‘lida o‘zini fido qilgan millat qahramonlariga g‘oyat boydir. To‘marisning jasorati, Spitamenning mardligi, Shirakning fidoiyligi, Najmiddin Kubroning dushman oldida tiz cho‘kmasdan, so‘nggi tomchi qonigacha Vatan himoyasiga otlanishi yosh avlod uchun eng oliy ibrat maktabidir. Xuddi shuningdek, Sulton Jaloliddin Manguberdining mo‘g‘ul bosqinchilariga qarshi olib borgan o‘n bir yillik mardona kurashi, uning shaxsiy manfaatlardan kechib, butun umrini ona yurt ozodligiga bag‘ishlagani har qanday inson qalbini larzaga soladi. Bu qahramonlik dostonlari va tarixiy voqealar shunchaki o‘tmish xotirasi emas, balki bugungi kunda ham xalqimiz, ayniqsa, o‘sib kelayotgan yigit-qizlarimiz uchun cheksiz milliy g‘urur va iftixor manbai bo‘lib xizmat qilmoqda [2].

Xalqimiz tarixida Vatan tinchligi va taraqqiyoti yo‘lida mislsiz jasorat ko‘rsatgan buyuk sarkardalar, xususan, Amir Temur va Zahiriddin Muhammad Boburlarning vatanparvarlik borasidagi amaliy ishlari beqiyosdir. Ular nafaqat yirik davlat arboblari, balki el-yurt manfaati yo‘lida o‘zining butun kuch-g‘ayratini baxshida etgan chinakam millat fidoyilaridir. Zahiriddin Muhammad Boburning musofirlikda, Hindiston kabi ulkan davlatni boshqarib turgan paytida ham o‘z ona yurtini sog‘inib yozgan she'rlari, yurt sog‘inchi bilan ko‘z yosh to‘kkanligi Vatanga

bo‘lgan cheksiz muhabbatning eng yuksak va ta'sirchan namunasidir. Bunday tarixiy siymolarning ibratli hayot yo‘li yoshlarimiz qalbida o‘z tug‘ilib o‘sgan yurtiga nisbatan cheksiz mehr va sadoqat tuyg‘ularini uyg‘otishda eng kuchli vosita hisoblanadi [3].

Bugungi shiddat bilan o‘zgarayotgan, globallashuv jarayonlari va turli yot axborot xurujlari kuchaygan bir davrda, yoshlarda milliy o‘zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg‘usini yuksaltirish uchun ajdodlarimiz tarixiga murojaat qilish har qachongidan ham muhimroqdir. Yoshlarimiz tarixiy qahramonlarimizning hayotini, ularning Vatan uchun qilgan xizmatlarini chuqur o‘rganar ekan, o‘zlarining qanday buyuk zotlarning, yengilmas insonlarning avlodi ekanliklarini dildan his etadilar. Bu g‘urur hissi ularni Vatanga munosib farzand bo‘lishga, mamlakatimiz taraqqiyoti, xavfsizligi va tinchligi uchun o‘zining munosib hissasini qo‘shishga undaydi. Demak, tarixiy xotira va ajdodlar qahramonligi shunchaki shonli o‘tmish emas, balki kelajagimiz egalari bo‘lgan yosh avlodni vatanparvar, el-yurtga sodiq, irodali va jasur insonlar etib tarbiyalashning eng ishonchli, hayotiy tayanchidir [4].

Tarixiy xotira va ajdodlar qahramonligi yoshlar ongi va qalbida o‘z-o‘zidan shakllanib qolmaydi, balki u uzluksiz tarbiya, milliy qadriyatlarga hurmat va boy madaniy merosimizni o‘rganish orqali singdiriladi. Bu jarayonda xalq og‘zaki ijodi, dostonlar va tarixiy asarlarning o‘rni beqiyosdir. Asrlar o‘tsa-da, ahamiyatini yo‘qotmagan “Alpomish”, “Go‘ro‘g‘li” kabi qahramonlik dostonlari yosh avlodni mardlik, jasorat, va'daga vafodorlik va yurtni dushmanlardan himoya qilish ruhida tarbiyalab kelmoqda. Bu dostonlardagi qahramonlar shunchaki afsonaviy shaxslar emas, balki xalqimizning orzu-umidlari, Vatan himoyachisi qanday bo‘lishi kerakligi haqidagi yuksak tasavvurlarining yorqin ifodasidir. Yoshlar bu asarlarni mutolaa qilar ekan, beixtiyor o‘zlarini shu qahramonlarga o‘xshatishga, ular kabi jasur va el-yurtga nafi tegadigan inson bo‘lishga intiladilar [5].

Shu bilan birga, oila muhiti va ta'lim maskanlarida beriladigan vatanparvarlik tarbiyasi ham ajdodlar tarixi bilan chambarchas bog‘liqdir. Ota-onalar, bobo-momolarimiz tomonidan aytib beriladigan o‘tmishdagi qahramonlar haqidagi

rivoyatlar, urush va qiyinchilik yillarida xalqimiz ko‘rsatgan matonat haqidagi xotiralar bola qalbida Vatanga muhabbatning ilk kurtaklarini uyg‘otadi. Maktabdagi tarix darslari esa bu tuyg‘uni ilmiy asoslangan bilimlar bilan boyitib, yigit-qizlarda mustahkam fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi. Mustaqillik yillarida yurtimizda tarixiy adolatning tiklanishi, ko‘plab qatag‘on qurbonlari, jadid bobolarimizning pok nomlari oqlanib, ularning ibratli hayoti keng targ‘ib qilinayotgani yoshlar uchun chinakam vatanparvarlik maktabiga aylandi. Abdulla Qodiriy, Cho‘lpon, Mahmudxo‘ja Behbudiy kabi ma'rifatparvar ajdodlarimizning millat ozodligi, ilm-fan taraqqiyoti yo‘lidagi fidoiyligi yoshlarni bugungi tinch va osoyishta hayotning qadriga yetishga, uni ko‘z qorachig‘idek asrashga undaydi [6].

Yoshlarda vatanparvarlikni tarbiyalashda nafaqat uzoq o‘tmishdagi sarkardalarimiz jasorati, balki nisbatan yaqin tariximizda, xususan, Ikkinchi jahon urushi yillarida xalqimiz ko‘rsatgan mislsiz qahramonliklar ham g‘oyat ulkan ibrat ahamiyatiga ega [7]. O‘zbekiston xalqining urush yillaridagi matonati, front va front ortidagi fidoiyligi chinakam vatanparvarlikning eng yuksak namunasidir. Bir yarim milliondan ortiq yurtdoshlarimizning janggohlarda mardona kurashgani, ularning yuz minglab qismi Vatan tinchligi yo‘lida jon fido qilgani bugungi tinch va osoyishta hayotimizning qadriga yetishimizda asosiy saboq manbai bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, xalqimizning bunday mislsiz jasoratini abadiylashtirish va yoshlar qalbida g‘urur tuyg‘usini uyg‘otish maqsadida poytaxtimizda “G‘alaba bog‘i” yodgorlik majmuasi hamda “Shon-sharaf” muzeyi bunyod etildi. Ushbu majmualar yosh avlod uchun tariximizning eng og‘ir damlarida ham xalqimiz o‘zining insoniyligi, mardligi va Vatanga sadoqatini yo‘qotmaganini ko‘rsatuvchi jonli darslik vazifasini o‘tamoqda [8].

Tarixiy qahramonlar hayoti va merosini yoshlar ongiga singdirishda quruq yodlash yoki faqatgina sanalarni eslab qolish usullaridan voz kechib, ularning jasoratini yurakdan his etishga qaratilgan zamonaviy, ta'sirchan yondashuvlardan foydalanish davr talabidir. Tarix – bu faqatgina arxivlarda saqlanadigan o‘tmish

emas, balki bugungi kunni to‘g‘ri baholash va kelajakni qurish uchun olinadigan ulkan saboqlar majmuasidir. Taniqli o‘zbek pedagog olimasi Oynisa Musurmonova o‘zining tadqiqotlarida asoslab berganidek, yoshlar tarbiyasida milliy qadriyatlar va tarixiy merosning o‘rni almashtirib bo‘lmas darajada muhimdir; chinakam milliy g‘urur va iftixor tuyg‘usi aynan boy tariximizni teran anglash va ajdodlar o‘gitiga amal qilish orqali shakllanadi [9]. Shu sababli, ta'lim maskanlarida o‘tkaziladigan tarix darslari va ma'naviyat soatlari faqatgina ma'lumot berish bilan cheklanmasdan, o‘quvchilarda hissiy uyg‘onish (rezonans) yaratishi, ularni ajdodlarimizdek jasur va halol bo‘lishga bevosita ruhlantirishi kerak. Bunga erishishda tarixiy kinofilmlar, teatr spektakllari, muzeylar va jonli badiiy adabiyotlarning ta'sir kuchi nihoyatda kattadir.

Bugungi shiddatli globallashuv davrida turli xil yot va buzg‘unchi g‘oyalar, “ommaviy madaniyat” xurujlari yoshlar ongini egallashga urinayotgan bir paytda, ajdodlar jasorati va tarixiy xotira o‘ziga xos ma'naviy qalqon, ishonchli mafkuraviy immunitet vazifasini o‘taydi. O‘z tarixini yaxshi bilgan, qonida qanday buyuk zotlarning qoni oqayotganini anglagan yigit-qizlar hech qachon manqurtga aylanmaydi, ularni o‘z Vataniga qarshi qaratilgan g‘oyalarga ishontirish yoki chalg‘itish imkonsizdir. Taniqli tarixchi olim Rustambek Shamsutdinov haqli ravishda qayd etganidek, Vatan tarixi va ajdodlar qahramonligi millatning eng mustahkam suyanchig‘i bo‘lib, o‘z o‘tmishini va qahramonlarini unutgan xalq o‘zining kelajagini ham qo‘ldan boy beradi [10]. Tarixiy xotira yoshlarga nafaqat g‘urur bag‘ishlaydi, balki ularning zimmasiga ulkan mas'uliyat ham yuklaydi.

Ajdodlar tarixini o‘rganish va ularning fidoiyligidan ruhlanish yoshlarni ertangi kunga ishonch bilan qadam tashlashga o‘rgatadi. Vatanparvarlikning asl mohiyati ham shunda – o‘z xalqining o‘tmishini chuqur hurmat qilish bilan birga, uning yorug‘ kelajagi uchun ham barcha mas'uliyatni o‘z zimmasiga olishdir. O‘tmishdagi qahramonlar Vatan ozodligi va mustaqilligi uchun qo‘lda qurol bilan jon fido qilgan bo‘lsa, bugungi kunda yoshlarning chinakam vatanparvarligi chuqur ilm olish, zamonaviy texnologiyalarni egallash, halol mehnat qilish va

O‘zbekistonning jahon hamjamiyatidagi nufuzini yuksaltirish orqali namoyon bo‘ladi. Demak, tarixiy meros va qahramon ajdodlarimiz yodi har bir yoshning ongu shuurida mustahkam o‘rin egallashi, ularning har bir xatti-harakatida, yurt taraqqiyoti yo‘lidagi olijanob maqsadlarida o‘zining amaliy ifodasini topishi zarur.

Xulosa o‘rnida ta'kidlash kerakki, ajdodlarimizning ko‘p asrlik shonli tarixi va qahramonlik an'analari bugungi Yangi O‘zbekistonni barpo etish yo‘lida yoshlarimiz uchun eng katta ma'naviy kuch hamda ilhom manbai bo‘lib qoladi. Tarix faqatgina o‘tgan voqealarni yodga olish uchun emas, balki kelajakni to‘g‘ri rejalashtirish, xatolardan xulosa chiqarish va oldinga dadil qadam tashlash uchun xizmat qilishi zarur. Biz bugun intilayotgan Uchinchi Renessans poydevorini yaratish vazifasi, eng avvalo, o‘z tarixini chuqur biladigan, milliy qadriyatlarini e'zozlaydigan va ajdodlariga munosib bo‘lishga intiladigan vatanparvar yoshlar zimmasidadir.

Yoshlarimiz shuni teran anglashlari kerakki, qahramonlik faqatgina urush va janggohlarda ko‘rsatilmaydi. Tinchlik davrida qilingan har bir halol mehnat, olingan chuqur bilim va el-yurt manfaati yo‘lida amalga oshirilgan har qanday ezgu ish – bu chinakam vatanparvarlik va qahramonlikdir. Bobolarimiz qoldirgan boy ilmiy-madaniy meros va ularning Vatan yo‘lidagi fidoiyligi yoshlarni doimo sergaklikka, jamiyatdagi muammolarga befarq bo‘lmaslikka, o‘z ustida tinimsiz ishlashga undaydi. O‘tmish qahramonlarining nomlari va ularning mardona ishlari yoshlar ongida yuksak milliy g‘ururni shakllantirib, ularni o‘z elining haqiqiy tayanchiga aylantiradi.

Davlatimiz tomonidan yoshlar siyosatiga qaratilayotgan ulkan e'tibor ham aynan shu ulug‘vor maqsadlarga xizmat qiladi. Vatanparvar avlodni tarbiyalash – bu uzluksiz, tizimli va butun jamiyat ishtirok etishi shart bo‘lgan jarayondir. Bu jarayonda tarixiy xotira va ajdodlar jasorati eng ishonchli kompas vazifasini o‘taydi. Yigit-qizlarimiz qachonki o‘z qonida ulug‘ mutafakkirlar, yengilmas sarkardalar va fidoyi ma'rifatparvarlarning qoni jo‘sh urayotganini his etsalar, ana shundagina

Vatan taraqqiyoti yo‘lida har qanday qiyinchilikni yengib o‘tishga o‘zlarida kuch topa oladilar.

Xullas, ajdodlar tarixi va qahramonligi – yoshlarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishning shunchaki yordamchi vositasi emas, balki uning o‘zagi, jon tomiridir. O‘z tarixini, milliy qahramonlarini ulug‘lagan xalqning kelajagi doimo yorug‘, yoshlari esa irodali va bunyodkor bo‘ladi. Vatanparvarlik qon-qoniga singgan, tarixiy xotirasi uyg‘oq bunday barkamol avlod bilan har qanday yuksak marralarni zabt etish muqarrardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov, I. A. Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q / I. A. Karimov. – Toshkent: Sharq, 1998. – 32 b.

2. Mirziyoyev, Sh. M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi / Sh. M. Mirziyoyev. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.

3. Alimatov, U. Yoshlar ma’naviyatini shakllantirishda tarixiy xotiraning o‘rni / U. Alimatov // O‘zbekistonda ijtimoiy fanlar jurnali. – Toshkent, 2015. – № 4. – B. 42-49. *(Maqola namunasi)*

4. Ziyoyev, H. Turkiston mustaqilligi uchun kurashlar tarixi: monografiya / H. Ziyoyev. – Toshkent: Sharq, 2001. – 352 b.

5. Karimov, I. A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch / I. A. Karimov. – Toshkent : Ma’naviyat, 2008. – 176 b.

6. Mirzayev, T. Xalq dostonlari va milliy tarbiya: o‘quv qo‘llanma / T. Mirzayev. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004. – 144 b.

7. Musayev, F. Zamonaviy yoshlar va milliy qadriyatlar / F. Musayev. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 192 b.

8. Musurmonova, O. Ma’naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi: monografiya / O. Musurmonova. – Toshkent: O‘qituvchi, 1996. – 208 b.

9. Qosimov, B. Milliy uyg‘onish: jasorat va ma’rifat / B. Qosimov. – Toshkent: Ma’naviyat, 2002. – 400 b.

10. Quronov, M. Yoshlarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish asoslari: ilmiy-ommabop risola / M. Quronov. – Toshkent : O‘zbekiston, 2018. – 128 b.